

INNOVATION IQTISODIYOT

Ilmiy-amaliy elektron jurnal

2026

№10

ИННОВАЦИОННАЯ ЭКОНОМИКА

Научно-практический электронный журнал

INNOVATIVE ECONOMY

Scientific and practical electronic journal

Indexlanadigan bazalar: Google Scholar

Crossref

OpenAIRE

С/БЕРИЕНИКА

INNOVATION IQTISODIYOT

ILMIY-AMALIY
ELEKTRON JURNAL

10-jild
10-son
Oktyabr, 2026

ИННОВАЦИОННАЯ
ЭКОНОМИКА
Научно-практический
электронный журнал

INNOVATIVE ECONOMY
Electronic scientific and
practical journal

INNOVATSION IQTISODIYOT

ILMIY-AMALIY ELEKTRON JURNAL

ISSN: 3030-315X

globalsciencehub.uz

Muassis:

Qarshi davlat texnika universiteti

Tahririyat Kengashi raisi:

R.X.Ergashev, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Tahririyat Kengashi raisi o‘rinbosari:

S.N.Xamrayeva, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Mas’ul muharrir:

N.A.Ochilova, PhD, dotsent

Texnik muharrir:

S.J.Qulmurotov

Jurnal har oyda bir marotaba elektron shaklda jurnalning rasmiy sayti orqali nashr etiladi.

Tahririyat manzili:

180100, Qarshi shahri, Mustaqillik ko‘chasi 225-uy Tel.:

+998 (75) 221 09 23

+998 (93) 902 72 63

Faks: +998 (75) 221 1395

innoeconomic@kstu.uz

“Innovatsion iqtisodiyot” ilmiy - amaliy elektron jurnali O‘zbekiston Respublikasi Oliy ta’lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi **Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining 2025-yil 5-apreldagi 369-sonli qarori** bilan milliy ilmiy nashrlar ro‘yxatiga kiritilgan.

Jurnalda quyidagi ruknlar asosida maqolalar nashr etiladi:

1. Nazariya va metodologiya
2. Raqamli iqtisodiyot
3. Mintaqa va tarmoqlar iqtisodiyoti
4. Kichik biznes va xususiy tadbirkorlik
5. Inson kapitali iqtisodiyoti
6. Menejment va marketing
7. Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
8. Moliya, kredit va investitsiya
9. Ekonometrika va statistika
10. Xizmat ko‘rsatish va turizm sohasi

TAHRIRIYAT KENGASHI:

Tahririyat Kengashining xalqaro a'zolari:

Ovchinnikov Viktor Nikolayevich - i.f.d., professor, akademik (Janubiy Federal Universitet, Rossiya)

Solodovnikov Sergiy Yurevich - i.f.d., professor (Belorussiya milliy texnika universiteti)

Sidorov Viktor Aleksandrovich - i.f.d., professor, (Kuban davlat universiteti)

Shevchenko Igor Viktorovich - i.f.d., professor (Kuban davlat universiteti, Rossiya)

Kusainov Xalel Xaymullievich - i.f.d., professor, akademik (Qozog‘iston Respublikasi Milliy fanlar akademiyasi)

Samandarzoda Iskandar Hakim - Iqtisodiyot fanlari doktori (Sh.Shotemur nomidagi Tojikiston agrar universiteti)

Gibadullin Artur Arturovich - i.f.n. dotsent (Milliy tadqiqot universiteti, Moskva energetika instituti, Rossiya)

Sergey Aleksandrovich Voynash - ilmiy xodim (P.Lumumbi nomidagi Rossiya xalqlar do‘stligi universiteti)

Valentina Nikolayevna Pulyayeva - iqtisod fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya Federatsiyasi hukumati qoshidagi Moliya universiteti)

Dmitriy Evgenievich Morkovkin, iqtisod fanlari nomzodi, dotsent (Moliya universiteti, Rossiya Federatsiyasi hukumati)

Sadriddinov Manuchehr Islomiddinovich - i.f.d., professor, (Tojikiston Respublikasi Milliy fanlar Akademiyasi)

Perskaya Viktoriya Vadimovna - i.f.d., professor, (Rossiya Federatsiyasi hukumati huzuridagi Moliya universiteti)

Molchanov Igor Nikolayevich - i.f.d., professor, (Lomonosov nomidagi Moskva davlat universiteti)

Basova Mariya Mixaylovna - i.f.d., professor, (Rossiya Federatsiyasi hukumati huzuridagi Moliya universiteti)

Aleksandr Leonidovich Chupin, iqtisod fanlari nomzodi (P.Lumumbi nomidagi Rossiya xalqlar do‘stligi universiteti)

Nezamaykin Valeriy Nikolayevich - i.f.d., professor, (Rossiya davlat gumanitar universiteti)

Nikonorova Alla Vladimirovna - i.f.n., dotsent, (Rossiya Federatsiyasi hukumati huzuridagi Moliya universiteti)

Dmitriyeva Olga Aleksandrovna - i.f.n., dotsent, (Rossiya Federatsiyasi hukumati huzuridagi Moliya universiteti)

Shvets Yuriy Yuryevich - i.f.n., dotsent, (Rossiya Fanlar akademiyasining Nazorat fanlari instituti)

Kolosova Yelena Valeryevna - i.f.n., dotsent, (Plexanov nomidagi Rossiya iqtisodiyot universiteti)

Tahririyat Kengashi a'zolari:

Gulyamov Saidaxror Saidaxmedovich - i.f.d., professor, akademik

Pardayev Mamayunus Qarshiboyevich - i.f.d., professor

Navruz-zoda Baxtiyor Negmatovich - i.f.d., professor

Xatamov Ochildi Qurbonovich - i.f.d., professor

Fayziyeva Shirin Shodmonovna - i.f.n., professor

Jumayeva Gulrux Jo‘raqulovna - i.f.n., professor

Egamberdiyeva Salima Raimovna - i.f.n., dotsent

Erkayeva Gulbahor Panjiyevna - i.f.n., professor

Yakubova Shamshinur Shuxratovna - i.f.d., (DSc) dotsent

Amirqulov Shuhrat Olimovich - i.f.f.d., (PhD), dotsent

Samiyeva Gulnoza Toxirovna - i.f.f.d., (PhD), dotsent

Ubaydullayev G‘ayrat Zuvaytovich - i.f.n., dotsent

Xo‘jaqulova Nigora Rustamovna - i.f.f.d., (PhD), dotsent

Turobov Sherzod Alisherovich - i.f.f.d., (PhD), dotsent

Alimova Munisa Yulchiyevna - i.f.f.d. (PhD) dotsent

Ergasheva Nasiba Raxmatullayevna - i.f.d., (DSc), dotsent

Boboqulov Sanjar Baxromkulovich - i.f.f.d., (PhD), dotsent

Djalilov Raxmonkul Hamidovich - i.f.f.d., (PhD), dotsent

Nomazov Baxrom Bobomurodovich - i.f.f.d. (PhD) dotsent

Alimxanova Nigora Alimxanovna - i.f.f.d. (PhD) dotsent

Jonuzokov Mirzabek Kulmamatovich - i.f.f.d. (PhD), dotsent

Muxammadiyeva Yulduz Yusupovna - i.f.f.d. (PhD) dotsent

Xo‘janova Gulshoda Otamurodovna - i.f.f.d. (PhD) dotsent

Tursunova Aziza Xoshimovna - i.f.f.d. (PhD)

Xolliyev Sherali Baxtiyorovich - i.f.f.d. (PhD)

Panjiyev Samijon Aliqulovich - PhD, dotsent

ИННОВАЦИОННАЯ ЭКОНОМИКА

Научно-практический электронный журнал

ISSN: 3030-315X

globalsciencehub.uz

Учредитель:

**Каршинский государственный технический
университет**

Председатель редакционного совета:

Р.Х.Эргашев, доктор экономических наук, профессор

Заместитель председателя редакционного совета:

С.Н.Хамраева, доктор экономических наук,
профессор

Ответственный редактор:

Н.А.Очилова, PhD, доцент

Технический редактор:

С.Ж.Кулмуротов

Журнал издается один раз в месяц в
электронной форме и публикуется через
официальный сайт журнала.

Адрес редакции:

180100, г. Карши, ул. Мустакиллик, дом 225

Тел: +998 (75) 221 09 23

+998 (93) 902 72 63

Факс: +998 (75) 221 1395

E-mail: innoeconomic@kstu.uz

Научно-практический электронный журнал
«Инновационная экономика» включён в перечень
национальных научных изданий на основании
решения Президиума Высшей аттестационной
комиссии при Министерстве высшего образования,
науки и инноваций Республики Узбекистан от 5
апреля 2025 года № 369.

**В журнале публикуются статьи по
следующим рубрикам:**

1. Теория и методология
2. Цифровая экономика
3. Экономика регионов и отраслей
4. Малый бизнес и частное
предпринимательство
5. Экономика человеческого капитала
6. Менеджмент и маркетинг
7. Бухгалтерский учет, экономический анализ и
аудит
8. Финансы, кредит и инвестиции
9. Эконометрика и статистика
10. Сфера услуг и туризм

Редакционная коллегия:

Международные члены Совета редколлегии:

Овчинников Виктор Николаевич - д.э.н., профессор, академик
(Южный федеральный университет, Россия)

Солодовников Сергей Юрьевич - д.э.н., профессор
(Белорусский национальный технический университет)

Виктор Александрович Сидоров - д.э.н., профессор,
(Кубанский государственный университет)

Шевченко Игорь Викторович - д.э.н., профессор (Кубанский
государственный университет)

Кусаинов Халел Хаймуллович - д.э.н., профессор, академик
(НААН Республика Казахстан)

Самандарзода Искандар Хаким - д.э.н., профессор
(Таджикистанский аграрный университет им. Ш.
Шотемура)

Гибатуллин Артур Артурович - к.э.н., доцент
(Национальный исследовательский университет
«Московский энергетический институт»)

Войнаш Сергей Александрович - научный сотрудник
(Российского университета дружбы народов имени
П.Лумумби)

Пуляева Валентина Николаевна - к.э.н., доцент
(Финансовый университет при Правительстве РФ)

Морковкин Дмитрий Евгеньевич - к.э.н., доцент
(Финансовый университет Правительство РФ)

Садриддинов Манучехр Исламиддинович - д.э.н.,
профессор (Национальная академия наук Республики
Таджикистан)

Перская Виктория Вадимовна - д.э.н., профессор
(Финансовый университет при Правительстве РФ)

Молчанов Игорь Николаевич - д.э.н., профессор (Московский
государственный университет имени М.В. Ломоносова)

Басова Мария Михайловна - д.э.н., профессор
(Финансового университета Российской Федерации)

Чупин Александр Леонидович - к.э.н. (Российского
университета дружбы народов имени П. Лумумби)

Незаймакин Валерий Николаевич - д.э.н., профессор (РГТУ)

Никонорова Алла Владимировна - к.э.н., доцент
(Финансового университета Российской Федерации)

Дмитриева Ольга Александровна - к.э.н., доцент
(Финансового университета Российской Федерации)

Швец Юрий Юрьевич - к.э.н., доцент (Институт проблем
управления РАН)

Колосова Елена Валерьевна - к.э.н., доцент (Российский
экономический университет имени Г.В. Плеханова)

Члены Совета редколлегии:

Гулямов Саидхорр Саидхмедович - д.э.н., профессор,
академик

Пардаев Мамаюнус Каршибоевич - д.э.н., профессор

Навруз-заде Бахтиёр Негматович - д.э.н., профессор

Хатамов Очилди Курбонович - д.э.н., профессор

Файзиева Ширин Шодмоновна - к.э.н., профессор

Жумаева Гулрух Журакуловна - к.э.н., профессор

Эгамбердиева Салима Раимовна - к.э.н., доцент

Эркаева Гулбахор Панжиевна - к.э.н., профессор

Якубова Шагинур Шухратовна - д.э.н. (DSc), доцент

Амиркулов Шухрат Олимович - д.ф.э.н. (PhD), доцент

Самиева Гулноза Тохировна - д.ф.э.н. (PhD), доцент

Убайдуллаев Гайрат Зувайтович - к.э.н., доцент

Ходжакулова Нигора Рустамовна - д.ф.э.н. (PhD), доцент

Туробов Шерзод Алишиерович - д.ф.э.н. (PhD), доцент

Алимова Муниса Юлчиевна - д.ф.э.н. (PhD), доцент

Эргашева Насиба Рахматуллаевна - д.э.н. (DSc), доцент

Бобокулов Санжар Бахромкулович - д.ф.э.н. (PhD), доцент

Джалилов Рахмонкул Хамидович - д.ф.э.н. (PhD), доцент

Номазов Бахром Бобомуродович - д.ф.э.н. (PhD), доцент

Алимханова Нигора Алимхановна - д.ф.э.н. (PhD), доцент

Жонузов Мирзабек Кулмаматович - д.ф.э.н. (PhD), доцент

Мухаммадиева Юлдуз Юсуповна - д.ф.э.н. (PhD), доцент

Ходжанова Гулшода Отамуродовна - д.ф.э.н. (PhD), доцент

Турсунова Азиза Хошимовна - д.ф.э.н. (PhD)

Холлиев Шерали Бахтиёрович - д.ф.э.н. (PhD)

Панжиев Самижон Аликулович - PhD, доцент

O‘ZBEKISTONDA INSON KAPITALI SIFATINI OSHIRISHNING IJTIMOY-IQTISODIY OMILLARI

Ostanova Mashxura Egamberdiyevna, Sayimova Aziza Laziz qizi

СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКИЕ ФАКТОРЫ ПОВЫШЕНИЯ КАЧЕСТВА ЧЕЛОВЕЧЕСКОГО КАПИТАЛА В УЗБЕКИСТАНЕ

Остановова Маишхура Эгамбердиевна, Сайимова Азиза Лазиз кизи

SOCIO-ECONOMIC FACTORS OF IMPROVING THE QUALITY OF HUMAN CAPITAL IN UZBEKISTAN

Ostanova Mashxura Egamberdiyevna, Sayimova Aziza Laziz qizi

Annotatsiya. Maqolada O‘zbekistonda inson kapitali sifatiga ta’sir ko‘rsatuvchi ijtimoiy-iqtisodiy omillar tizimlashtirilgan va ularning ta’siri rasmiy statistik ma’lumotlar asosida baholangan. Omillar iqtisodiy, ijtimoiy, institutsional, infratuzilmaviy va texnologik guruhlariga ajratildi. Jahon bankining 2026 yilgi HCI+ ko‘rsatkichlari asosida O‘zbekiston va Yevropa hamda Markaziy Osiyo mintaqasi o‘rtasidagi 70 ballik tafovut tarkibiy qismlarga ajratildi. Natijalarga ko‘ra, tafovutning 68,6 foizi ta’lim, 28,6 foizi bandlik va atigi 2,9 foizi salomatlik ustuniga to‘g‘ri keladi. 2015 - 2024 yillar dinamikasi tahlili oliy ta’lim qamrovi (7,0 foizdan 47,7 foizga), internetdan foydalanish (42,8 foizdan 89,5 foizga) va sog‘liqni saqlash xarajatlarining sezilarli o‘shishini, ishsizlik darajasining esa 10,5 foizdan 5,5 foizga kamayishini ko‘rsatdi. Shu bilan birga, ayollarning iqtisodiy faolligi past darajada (41,3 foiz) qolmoqda va HCI+ bo‘yicha ayollar va erkaklar o‘rtasidagi farq 37 ballni tashkil etadi. Ta’lim sifati, rasmiy bandlik va ayollarning mehnat bozoridagi ishtirokini oshirishga qaratilgan takliflar ishlab chiqilgan.

Kalit so‘zlar: inson kapitali sifati, ijtimoiy-iqtisodiy omillar, HCI+, ta’lim sifati, bandlik, gender tafovuti, kambag‘allik, O‘zbekiston.

Аннотация. В статье систематизированы социально-экономические факторы, влияющие на качество человеческого капитала в Узбекистане, и оценено их воздействие на основе официальных статистических данных. Факторы разделены на экономические, социальные, институциональные, инфраструктурные и технологические группы. На основе показателей HCI+ Всемирного банка за 2026 г. разрыв в 70 баллов между Узбекистаном и средним уровнем региона Европы и Центральной Азии разложен по компонентам. Согласно результатам, 68,6% разрыва приходится на образование, 28,6% — на занятость и лишь 2,9% — на здоровье. Анализ динамики 2015–2024 гг. показал значительный рост охвата высшим образованием (с 7,0 до 47,7%), использования интернета (с 42,8 до 89,5%) и расходов на здравоохранение, а также снижение безработицы с 10,5 до 5,5%. Вместе с тем экономическая активность женщин остаётся низкой (41,3%), а разрыв между женщинами и мужчинами по HCI+ составляет 37 баллов. Разработаны предложения по повышению качества образования, формальной занятости и участия женщин на рынке труда.

Ключевые слова: качество человеческого капитала, социально-экономические факторы, HCI+, качество образования, занятость, гендерный разрыв, бедность, Узбекистан.

Abstract. This article systematizes the socio-economic factors that affect the quality of human capital in Uzbekistan and assesses their impact using official statistical data. The factors are grouped as economic, social, institutional, infrastructural and technological. Using the World Bank’s 2026 HCI+ indicators, the 70-point gap between Uzbekistan and the Europe and Central Asia regional average is decomposed by pillar. Education accounts for 68.6% of the gap, employment for 28.6% and health for only 2.9%. The 2015–2024 trends show substantial growth in higher education coverage (from 7.0% to 47.7%), internet use (from 42.8% to 89.5%) and health spending, together with a fall in unemployment from 10.5% to 5.5%. At the same time, female labour force participation remains low (41.3%), and the HCI+ gap between women and men is 37 points. The article proposes measures to improve education quality, formal employment and women’s participation in the labour market.

Keywords: human capital quality, socio-economic factors, HCI+, education quality, employment, gender gap, poverty, Uzbekistan.

KIRISH

Inson kapitali iqtisodiy o‘shirish va aholi farovonligining asosiy manbalaridan biri hisoblanadi.

Jahon banki hisob-kitoblariga ko‘ra, 2018 yilda inson kapitali 146 ta mamlakat umumiy boyligining 64 foizini tashkil etgan [1]. Shu sababli zamonaviy iqtisodiy

siyosatda inson kapitalining nafaqat miqdori, balki sifati — insonda to'plangan bilim, ko'nikma va salomatlikning darajasi hamda ulardan samarali foydalanish imkoniyati ham asosiy e'tibor markazida turadi.

O'zbekistonda so'nggi o'n yillikda ta'lim, sog'liqni saqlash va ijtimoiy himoya sohalarida keng ko'lamli islohotlar amalga oshirildi. "O'zbekiston — 2030" strategiyasining birinchi maqsadi har bir insonning salohiyatini ro'yobga chiqarish uchun munosib sharoit yaratish deb belgilangan [2]. Strategiyani amalga oshirish 2026 yildan boshlab yangilangan ko'rsatkichlar asosida davom ettirilmoqda [3]. Biroq inson kapitali sifati ko'plab omillarga bog'liq. Ularning nisbiy ahamiyatini aniqlash esa cheklangan resurslarni eng samarali yo'nalishlarga yo'naltirish uchun zarur.

Tadqiqotning maqsadi — O'zbekistonda inson kapitali sifatini belgilovchi ijtimoiy-iqtisodiy omillarni tizimlashtirish, ularning holatini rasmiy statistik ma'lumotlar asosida baholash va inson kapitali tafovutining asosiy manbalarini miqdoriy aniqlashdan iborat.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR TAHLILI

Inson kapitali sifatini belgilovchi omillar iqtisodiy adabiyotda turli darajalarda o'rganilgan. Makro darajada N. Angrist va hammualliflar ta'lim sifatini to'g'ridan-to'g'ri hisobga olganda inson kapitali mamlakatlar o'rtasidagi daromadlar farqining beshdan biridan yarmigacha qismini tushuntirishini ko'rsatgan [4]. E. Hanushek va L. Vossman esa aholining kognitiv ko'nikmalari uzoq muddatli iqtisodiy o'sishning asosiy omili ekanini ta'kidlaydi [5].

Mikro darajada D. Deming inson kapitaliga investitsiyalar bolalik va yoshlik davrida eng yuqori daromad berishini ko'rsatgan [6]. K. Montenegro va G. Patrinos esa bir qo'shimcha o'qish yilining o'rtacha shaxsiy daromadlilikini 10 foiz deb baholagan [7]. K. Goldin tarixiy tahlil asosida ommaviy ta'limni erta joriy etgan mamlakatlarning iqtisodiy ustunligini va

ayollarning ta'lim darajasi oshishi ularning mehnat bozoridagi o'rnini o'zgartirganini ko'rsatgan [8].

O'lchov jihatidan Jahon bankining 2026 yilda joriy etgan HCI+ indeksi muhim yangilik bo'ldi. U inson kapitalini 65 yoshgacha bo'lgan davr uchun salomatlik, ta'lim va bandlik ustunlari bo'yicha baholaydi. Indeks mualliflarining hisob-kitobiga ko'ra, global miqyosda ayollar va erkaklar o'rtasidagi taxminan 20 ballik farq asosan ayollarning mehnat bozorida kam ishtirok etishi bilan bog'liq [9].

Adabiyotlar tahlili inson kapitali sifatini faqat ta'lim yoki faqat salomatlik bilan tushuntirish yetarli emasligini ko'rsatadi. Inson kapitalidan foydalanish darajasi, ya'ni bandlik, ham uning sifatining ajralmas qismidir. O'zbekiston uchun bu omillarning nisbiy ahamiyatini miqdoriy baholovchi tadqiqotlar esa kam. Ushbu maqola shu bo'shliqni to'ldirishga qaratilgan.

Tadqiqot metodologiyasi

Tadqiqotda tizimli yondashuv, dinamik va qiyosiy tahlil hamda tafovutni dekompozitsiya qilish usullaridan foydalanildi. Axborot bazasi Jahon banki [10, 11, 12, 13, 14], Milliy statistika qo'mitasi [15], Hukumat portali [16] va Kambag'allikni qisqartirish va bandlik vazirligi [17] ma'lumotlaridan iborat.

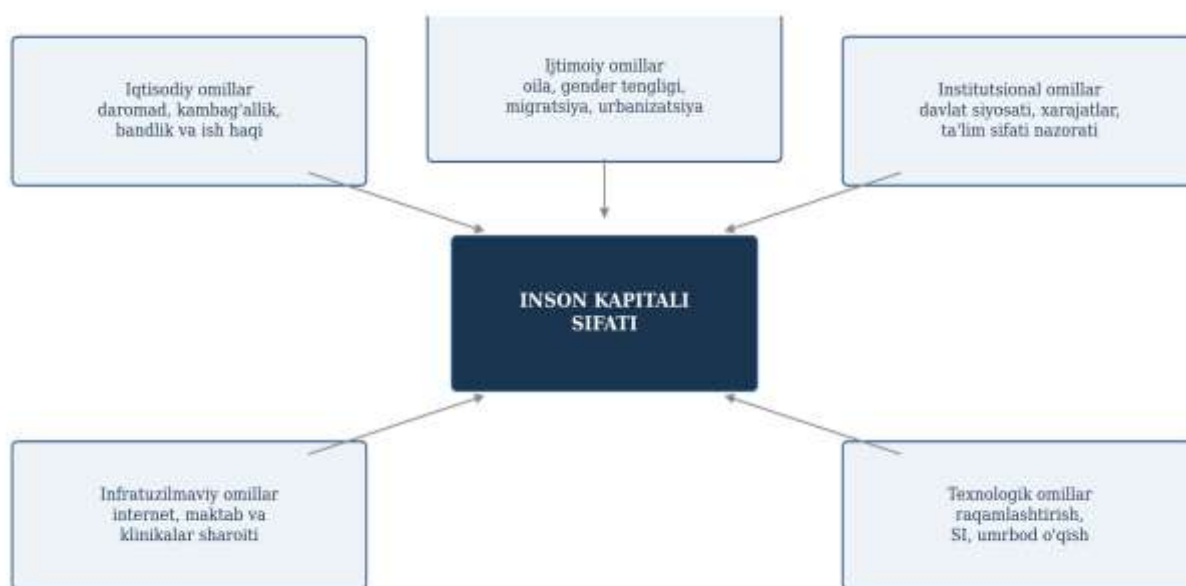
O'zbekiston va mintaqa o'rtachasi o'rtasidagi inson kapitali tafovuti HCI+ ustunlari bo'yicha quyidagicha ajratildi:

$$\Delta HCI^+ = \sum \Delta P_j, \quad s_j = \Delta P_j / \Delta HCI^+ \times 100\% \quad (1)$$

bu yerda ΔHCI^+ — mintaq o'rtachasi va O'zbekiston ko'rsatkichlari o'rtasidagi umumiy farq; ΔP_j — j-ustun (salomatlik, ta'lim, bandlik) bo'yicha farq; s_j — j-ustunning umumiy farqdagi ulushi. HCI+ ustunlar ballarining yig'indisi sifatida hisoblangani uchun bu dekompozitsiya qoldiqsiz bo'ladi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Adabiyotlar tahlili va O'zbekiston sharoiti asosida inson kapitali sifatini belgilovchi omillar beshta guruhga ajratildi (1-rasm).

1-rasm. Inson kapitali sifatini belgilovchi ijtimoiy-iqtisodiy omillar tizimi¹⁴⁸

¹⁴⁸ Manba: muallif ishlanmasi.

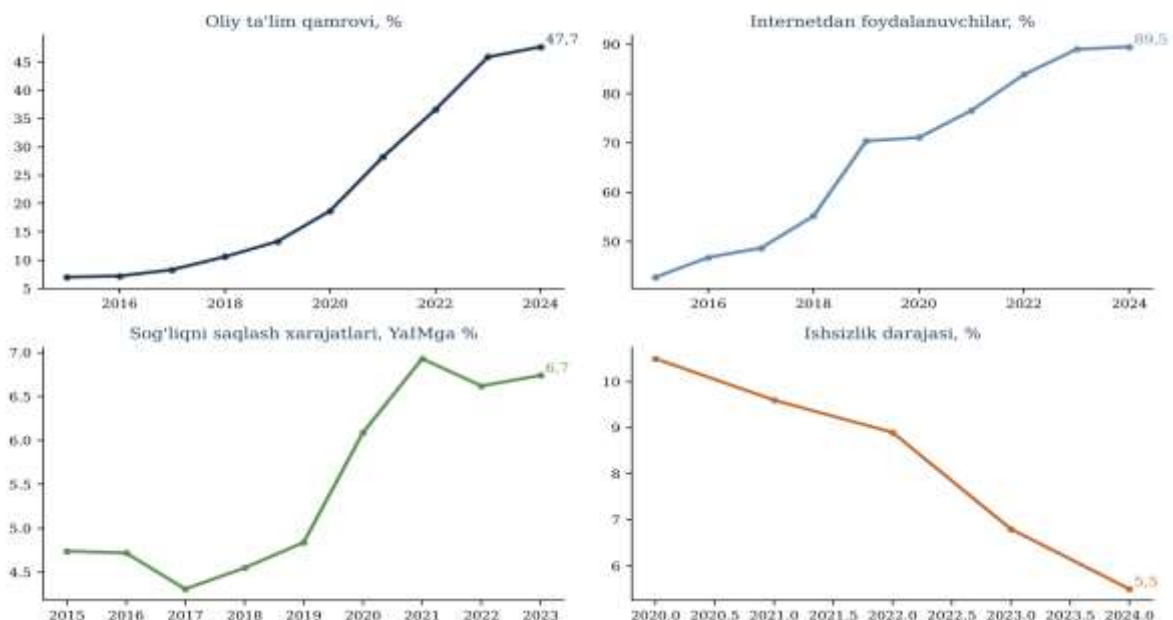

Iqtisodiy omillar oilaning inson kapitaliga investitsiya qilish imkoniyatini belgilaydi. Ijtimoiy omillar inson kapitalining shakllanishi va undan foydalanishga ta'sir qiladi. Bunga ota-onaning ta'lim darajasi, gender tengligi va mehnat migratsiyasi misol bo'ladi. Institutsional omillar davlat xarajatlari va ta'lim hamda tibbiyot xizmatlari sifatini nazorat qilish tizimini

qamrab oladi. Infratuzilmaviy va texnologik omillar esa ta'lim va tibbiyot xizmatlaridan foydalanish imkoniyatini kengaytiradi.

Omialarning 2015–2024 yillardagi dinamikasi

Tanlangan omillar dinamikasi 2-rasm va 1-jadvalda keltirilgan.

2-rasm. O'zbekistonda inson kapitali omillarining dinamikasi, 2015–2024 yillar¹⁴⁹

1-jadval

O'zbekistonda inson kapitali sifatining ijtimoiy-iqtisodiy omillari ko'rsatkichlari¹⁵⁰

Omillar guruhi	Ko'rsatkich	Boshlang'ich qiymat	So'nggi qiymat
Iqtisodiy	Kambag'allik darajasi, %	11,0 (2023)	8,9 (2024)
Iqtisodiy	Ishsizlik darajasi, %	10,5 (2020)	5,5 (2024)
Ijtimoiy	Ayollarning iqtisodiy faolligi, %	39,4 (2015)	41,3 (2024)
Ijtimoiy	Xorijda ishlayotgan fuqarolar, mln kishi	—	~1,8 (2025)
Institutsional	Davlatning ta'lim xarajatlari, YaIMga %	5,5 (2015)	5,5 (2023)
Institutsional	Joriy sog'liqni saqlash xarajatlari, YaIMga %	4,7 (2015)	6,7 (2023)
Infratuzilmaviy	Oliy ta'lim qamrovi (18–23 yosh), %	7,0 (2015)	47,7 (2024)
Texnologik	Internetdan foydalanuvchilar, %	42,8 (2015)	89,5 (2024)

Tahlil ko'pchilik omillar bo'yicha sezilarli ijobiy o'zgarishlarni ko'rsatadi. Oliy ta'lim qamrovi 9 yilda qariyb 7 baravar oshgan. Ishsizlik darajasi 2020 yildagi eng yuqori nuqtadan (10,5 foiz) 2024 yilda 5,5 foizgacha kamaygan. 2025 yilning uchinchi choragida esa u 4,9 foizni tashkil etgan [17]. Kambag'allik darajasi bir yilda 2,1 foiz punktga qisqargan [16].

Shu bilan birga, ikki omil bo'yicha o'zgarishlar sust. Birinchisi — ayollarning iqtisodiy faolligi: u 2015–2024 yillarda atigi 1,8 foiz punktga oshib, 41,3 foiz darajasida qolmoqda [14]. Ikkinchisi — davlatning ta'lim xarajatlari: ularning YaIMdagi ulushi 2015 va

2023 yillarda bir xil (5,5 foiz) bo'lgan va oraliq yillarda 4,1–6,3 foiz oralig'ida o'zgarib turgan [11]. Oliy ta'lim qamrovining tez kengayishi xarajatlar ulushi o'zgarmagan sharoitda yuz bergani bir talabaga to'g'ri keladigan resurslar va ta'lim sifati masalasini ko'tarib chiqadi.

Inson kapitali tafovutining tarkibiy tahlili

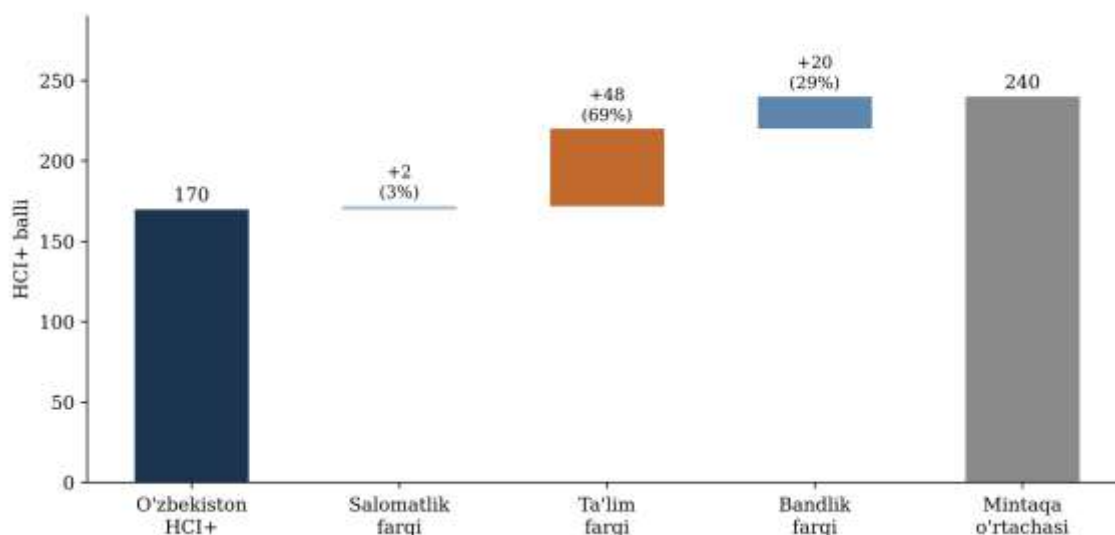
HCI+ indeksi bo'yicha O'zbekiston 170 ball, Yevropa va Markaziy Osiyo mintaqasi o'rtachasi esa 240 ball to'plagan [10]. (1) formula bo'yicha 70 ballik tafovutning tarkibi 2-jadval va 3-rasmda keltirilgan.

¹⁴⁹ Manba: [15, 13, 12, 17] ma'lumotlari asosida muallif tomonidan tuzilgan.

¹⁵⁰ Manba: [16, 17, 14, 11, 12, 15, 13] asosida muallif tomonidan tuzilgan.

O'zbekiston va mintaq o'rtachasi o'rtasidagi HCI+ tafovutining tarkibi¹⁵¹

Ustun	O'zbekiston, ball	Mintaqa o'rtachasi, ball	Farq, ball	Farqdagi ulushi, %
Salomatlik	44	46	2	2,9
Ta'lim	98	146	48	68,6
Bandlik	28	48	20	28,6
Jami	170	240	70	100,0

3-rasm. HCI+ tafovutining ustunlar bo'yicha dekompozitsiyasi, ball¹⁵²

Natijalar shuni ko'rsatadiki, O'zbekistonda inson kapitali sifatidagi tafovutning asosiy manbai ta'limdir: u farqning qariyb uchdan ikki qismini tashkil etadi. Ikkinchi o'rinda bandlik turadi (28,6 foiz). Salomatlik bo'yicha esa O'zbekiston mintaqa darajasiga deyarli yetgan. Bundan tashqari, HCI+ bo'yicha ayollar 151, erkaklar esa 188 ball to'plagan [10]. 37 ballik farq ayollar inson kapitalidan foydalanish darajasining pastligini aks ettiradi. Bu natija ayollarning past iqtisodiy faolligi bilan mos keladi. Indeks mualliflari har 10 ballik o'sishni kelajakdagi daromadning taxminan 10 foizga oshishi bilan bog'laydi [9]. Shunga ko'ra, gender farqini bartaraf etish ayollarning potentsial daromadini taxminan uchdan bir qismga oshirishi mumkin.

Olingan natijalar O'zbekistonda inson kapitali siyosatining ustuvorliklarini aniqlashtirishga imkon beradi. Birinchidan, qamrov ko'rsatkichlari bo'yicha sezilarli yutuqlarga erishilgan bo'lsa-da, ta'lim ustunidagi tafovut ta'lim sifati asosiy cheklov bo'lib qolayotganini ko'rsatadi. Bu xulosa ta'lim sifatini to'g'ridan-to'g'ri o'lchovchi tadqiqotlar natijalariga mos keladi [4, 5]. Demak, keyingi bosqichda resurslarni qamrovni kengaytirishdan sifatni oshirishga qayta taqsimlash maqsadga muvofiq.

Ikkinchidan, bandlik ustunidagi tafovut inson kapitali sifati faqat ta'lim tizimiga bog'liq emasligini ko'rsatadi. Ishsizlikning kamayishi ijobiy tendensiya. Biroq taxminan 1,8 mln fuqaroning xorijda ishlashi [17] va ayollarning past iqtisodiy faolligi mamlakat ichida

inson kapitalidan to'liq foydalanilmayotganini ko'rsatadi. K. Goldin tadqiqotlarida ko'rsatilganidek, ayollarning ta'lim darajasi oshishi ularning mehnat bozoriga kirishi uchun institutsional sharoitlar bilan to'ldirilishi kerak [8].

Uchinchidan, salomatlik ustunidagi kichik tafovut sog'liqni saqlash xarajatlarining oshishi (YaIMning 4,7 foizidan 6,7 foizigacha) bilan bog'liq bo'lishi mumkin. Biroq bu bog'liqlik sababiy ekanini tasdiqlash uchun qo'shimcha tadqiqot talab qilinadi.

Tadqiqotning cheklovlari: HCI+ dekompozitsiyasi ustunlar ichidagi alohida ko'rsatkichlarni ajratmaydi, omillar dinamikasi esa sababiy tahlil emas, balki tavsifiy tahlil hisoblanadi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

1. O'zbekistonda inson kapitali sifatiga ta'sir ko'rsatuvchi omillar iqtisodiy, ijtimoiy, institutsional, infratuzilmaviy va texnologik guruhlariga ajratildi.

2. 2015–2024 yillarda oliy ta'lim qamrovi, internetdan foydalanish va sog'liqni saqlash xarajatlari sezilarli oshdi, ishsizlik va kambag'allik esa qisqardi.

3. HCI+ bo'yicha mintaq o'rtachasidan 70 ballik tafovutning 68,6 foizi ta'lim, 28,6 foizi bandlik, 2,9 foizi salomatlik ustuniga to'g'ri keladi.

4. Ayollarning iqtisodiy faolligi (41,3 foiz) va HCI+ bo'yicha 37 ballik gender tafovuti inson kapitalidan foydalanishning muhim zaxirasi hisoblanadi.

Takliflar:

¹⁵¹ Manba: [10] ma'lumotlari asosida muallif hisob-kitobi.

¹⁵² Manba: muallif hisob-kitobi.

- ta'lim xarajatlarini rejalashtirishda qamrov ko'rsatkichlaridan o'quv natijalari ko'rsatkichlariga o'tish, bir talaba va bir o'quvchiga to'g'ri keladigan xarajalar normativini sifat talablariga moslashtirish;

- rasmiy bandlikni kengaytirish va ish joyida o'qitishni rag'batlantiruvchi soliq imtiyozlarini joriy etish;

- ayollarning iqtisodiy faolligini oshirish uchun maktabgacha ta'lim qamrovini kengaytirish, moslashuvchan ish rejimlari va kasbiy qayta tayyorlash dasturlarini rivojlantirish;

- xorijdan qaytgan mehnat migrantlarining malakasini tan olish va ularni ichki mehnat bozoriga integratsiya qilish dasturlarini ishlab chiqish;

- inson kapitali ko'rsatkichlarini hududlar kesimida muntazam monitoring qilish tizimini yaratish.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. World Bank. The Changing Wealth of Nations 2021: Managing Assets for the Future. — Washington, DC: World Bank, 2021. — URL: <https://www.worldbank.org/en/news/press-release/2021/10/27/global-wealth-has-grown-but-at-the-expense-of-future-prosperity-world-bank>

2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "«O'zbekiston — 2030» strategiyasi to'g'risida"gi 2023-yil 11-sentabrda PF-158-son Farmoni (2026-yil 17-fevraldan kuchini yo'qotgan). — URL: <https://lex.uz/docs/6600413>

3. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Mamlakat taraqqiyotining 2030-yilgacha mo'ljallangan ustuvor yo'nalishlari doirasida islohotlarni izchil davom ettirish va yangi bosqichga olib chiqishning qo'shimcha chora-tadbirlari to'g'risida"gi 2026-yil 16-fevraldagi PF-21-son Farmoni. — URL: <https://lex.uz/doc-passport/-8050769>

4. Angrist N., Djankov S., Goldberg P.K., Patrinos H.A. Measuring human capital using global learning data // *Nature*. — 2021. — Vol. 592, No. 7854. — P. 403–408. — DOI: 10.1038/s41586-021-03323-7

5. Hanushek E.A., Woessmann L. Education, knowledge capital, and economic growth // *The Economics of Education*. — 2nd ed. — London: Elsevier (Academic Press), 2020. — P. 171–182. — DOI: 10.1016/B978-0-12-815391-8.00014-8

6. Deming D.J. Four Facts about Human Capital // *Journal of Economic Perspectives*. — 2022. — Vol. 36, No. 3. — P. 75–102.

7. Montenegro C.E., Patrinos H.A. A data set of comparable estimates of the private rate of return to schooling in the world, 1970–2014 // *International Journal of Manpower*. — 2023. — Vol. 44, No. 6. — P. 1248–1268. — DOI: 10.1108/IJM-03-2021-0184

8. Goldin C. Human Capital // *Handbook of Cliometrics* / Eds. C. Diebolt, M. Hauptert. — 3rd ed. — Cham: Springer, 2024. — P. 353–383. — DOI: 10.1007/978-3-031-35583-7

9. Stacy B., D'Souza R., Schady N., Silva J., Holla A., Chen E. Five things you can learn from the new Human Capital Index Plus (HCI+) // *World Bank Data Blog*. — 2026. — 20 April. — URL:

[https://blogs.worldbank.org/en/opendata/five-things-you-can-learn-from-the-new-human-capital-index-plus-](https://blogs.worldbank.org/en/opendata/five-things-you-can-learn-from-the-new-human-capital-index-plus-10)

10. World Bank. Human Capital Index Plus: Uzbekistan (country brief). — Washington, DC: World Bank, 2026. — URL: <https://thedocs.worldbank.org/en/doc/cc158c3deae38cd5d5b8d4f44560f7bd0140012026/original/Uzbekistan.pdf>

11. World Bank. World Development Indicators: Government expenditure on education, total (% of GDP), SE.XPD.TOTL.GD.ZS. — Washington, DC: World Bank, 2026. — URL: <https://data.worldbank.org/indicator/SE.XPD.TOTL.GD.ZS> (murojaat sanasi: 14.10.2026)

12. World Bank / WHO Global Health Expenditure Database. World Development Indicators: Current health expenditure (% of GDP), SH.XPD.CHEX.GD.ZS. — Washington, DC: World Bank, 2026. — URL: <https://data.worldbank.org/indicator/SH.XPD.CHEX.GD.ZS> (murojaat sanasi: 14.10.2026)

13. World Bank. World Development Indicators: Individuals using the Internet (% of population), IT.NET.USER.ZS. — Washington, DC: World Bank, 2026. — URL: <https://data.worldbank.org/indicator/IT.NET.USER.ZS> (murojaat sanasi: 14.10.2026)

14. World Bank. World Development Indicators: Labor force participation rate, female (% of female population ages 15+) (modeled ILO estimate), SL.TLF.CACT.FE.ZS. — Washington, DC: World Bank, 2026. — URL: <https://data.worldbank.org/indicator/SL.TLF.CACT.FE.ZS> (murojaat sanasi: 15.10.2026)

15. O'zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo'mitasi ma'lumotlari asosida: Oliy ta'lim bilan qamrov 47,7 foizga yetdi // *Anhor.uz*. — 2025. — 17 aprel. — URL: <https://anhor.uz/uzl/news/oliy-talim-bilan-qamrov/>

16. 2024-yil yakuniga ko'ra kambag'allik darajasi 11 foizdan 8,9 foizga kamaydi // O'zbekiston Respublikasi Hukumat portal (gov.uz). — 2025. — 2 fevral. — URL: <https://gov.uz/oz/bv/news/view/34849>

17. Kambag'allikni qisqartirish va bandlik vazirligi ma'lumotlari asosida: O'zbekistonda ishsizlik darajasi // *Spot.uz*. — 2025. — 13 noyabr. — URL: <https://www.spot.uz/oz/2025/11/13/unemployment/>

18. Останова, М. Э. (2021). Занятость как критерий эффективности использования трудового потенциала экономики (на примере Республики Узбекистан). *Государственное и муниципальное управление. Ученые записки*, (3), 82–88.

19. Ostanova, M. (2023). Innovatsion O'sishga Inson Kapitali Ta'sirining Zamonaviy Yondashuvlari. *Green Economy and Development*, 1(11), 662452.

20. Ochilov, A. O., & Ostanova, M. E. The Most Important Factor in Economic Growth—Human Capital. *European Journal of Business Startups and Open Society*, 3(12), 127–132.

Muallif(lar) haqida / Сведения об авторе / Author details

1. Ostanova Mashxura Egamberdiyevna Qarshi Davlat universiteti Iqtisodiyot kafedrası / Останова Машхура Эгамбердиевна Кафедра Экономика, Каршинский государственный университет / Ostanova Mashxura Egamberdiyevna Department of Economy, Karshi State University

E-mail: ostonova2112@gmail.com

2. Sayimova Aziza Laziz qizi QarshiDU, Iqtisodiyot va ijtimoiy fanlar fakulteti, 1 kurs talabasi / Сайимова Азиза Лазиз кизи, Каршинский государственный университет, факультет экономики и социальных наук, студентка 1-го курса / Сайимова Азиза Лазиз кизи, Каршинский государственный университет, факультет экономики и социальных наук, студентка 1-го курса

INNOVATION IQTISODIYOT

ILMIY-AMALIY ELEKTRON JURNAL

ISSN: 3030-315X

t.me/kstu_uz

Qarshi shahri,
Mustaqillik ko'chasi 225

www.kstu.uz
www.ojs.kstu.uz